

Stručni rad

PROJEKT - ILUSTRACIJE SLIKOVNICA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Andreja Stumpf Meznarič, profesorica likovne pedagogije
Osnovna škola Bojana Iliča, Maribor

Sažetak

Svoju profesionalnu karijeru započela sam u osnovnoj školi. 29 godina predajem likovnu umjetnost. Škola provodi redoviti obrazovni program i prošireni program u kojem učenicima nudimo smjer likovno oblikovanje I, II, i III te fakultativni izborni predmet - likovno. Sve sam te godine davala prednost kreativnom pristupu podučavanja likovne umjetnosti. Iz godine u godinu mijenjala sam i nadograđivala svoj način rada te ga prilagođavala učenicima. Svake sam godine s učenicima pripremala likovna djela koja su bila namijenjena novim učenicima pri polasku u prvi razred. Proizvodi su imali uporabnu vrijednost. I s godinama se rodila ideja o knjizi koju sa slavistom stvaram već dugi niz godina. U zajedničkoj suradnji do sada ih je nastalo pet. Svake školske godine jedna slikovnica. Kao mentor s učenicima radim ilustracije na temelju pisanog teksta. U ovom članku želim prikazati kako nastaje slikovnica s ilustracijama u osnovnoj školi. Svrha projekta: slikovnica koju učenici dobivaju pri upisu u prvi razred.

Ključne riječi: ilustrator, likovne tehnike, međupredmetno povezivanje

1. Uvod

Djeca se sa **slikovnicama susreću** u vrlo ranoj fazi razvoja. Slikovnica je splet riječi i vizualnog prikaza. Približava učenicima određenu priču kako riječima, tako i slikom. Pripada književnosti za mlade, gdje slike ilustriraju tekst. Namijenjena je djeci u predčitalačkom i početnom čitalačkom razdoblju. Polazak u školu je onaj period u djetinjstvu kada se slovo, a kasnije i riječ, itekako povezuje sa slikom. Tradicija slikovnica seže u 18. i 19. stoljeće. Svjetski procvat doživjela je u 20. stoljeću, posebice nakon Drugog svjetskog rata. Pisani tekst dočarava se likovnom ilustracijom, tehničkim crtežom ili fotografijom. Beletristička slikovnica je u najboljem slučaju jedinstveno tekstualno-umjetničko djelo. Ilustracije mogu biti izrađene crtačkom, slikarskom ili grafičkom tehnikom. Različiti stilovi kreću se od realizma do modernog pojednostavlivanja i deformacije oblika te do apstraktnih rješenja. Boja na ilustraciji može biti realna, slobodnija ili simbolična. Posebno je važna u fantastičnim slikovnicama. Slikovnice se razlikuju i po tematici koja je napisana. Mogu se baviti socijalnom tematikom, popraćenom crno-bijelim, koloriranim ili ekspresionističkim crtežom. Slikovnica može imati i sadržaj koji se na slikama ogleda u akcijskom i stripovskom crtežu. Ako eksperimentiramo, slikovnicu možemo oblikovati kao preklop ili je pretvoriti u tekstualno-likovnu igru. Tu su i slikovnice za odrasle.

Ilustrator je stvaralac, umjetnik koji se bavi pisanim tekstom prikazujući ga na jedinstven likovni način u vizualnom prikazu, još više približavajući pisani tekst čitatelju. Neki su ilustratori svoj životni opus posvetili ilustracijama u dječjim knjigama, neki u novinama i časopisima, te za potrebe reklamne industrije. Dominiraju umjetnici koji koriste pero, tuš i zračni kist. Većina ilustratora pohađala je neku od umjetničkih škola ili fakulteta, gdje su učili tehnike crtanja i slikanja. Umjetničke škole danas nude posebne programe za studij ilustracije. Mnogi su ilustratori i slobodni umjetnici.

Ilustracija može na zanimljiv način prikazati zahtjevniji sadržaj, a ima i pisanih sadržaja koje je teško opisati samo tekstom. Ilustracija se na zabavan način može pojaviti i na razglednicama, čestitkama i pozivnicama. Može se koristiti kao unutarnja (grafička) oprema knjiga, časopisa i novina. Može biti i većih dimenzija u obliku postera i raznih plakata. Većina komercijalnih ilustracija izrađena je pomoću računalne tehnologije. Bez obzira na sve što nam suvremena tehnologija nudi, tradicionalne su ilustracije i dalje vrlo popularne u području ilustracije knjiga. S tim u vezi vrlo su relevantne i tradicionalne tehnike stvaranja. Ilustracije su uglavnom rađene u akvarelu, ulju, pastelu, drvorezu i linorezu. Također se koristi tehnika crno-bijeloga crteža izrađenoga perom i tušem. Ilustracija se u osnovnoj školi može vrlo lijepo raditi u bilo kojem obrazovnom razdoblju likovne kulture, uz postavljene ciljeve likovnog zadatka, koji je primjeren dobnoj razini učenika.

Izvodila sam projektni rad na kolegiju Likovno stvaralaštvo I, II i III.

Opći ciljevi predmeta Likovno stvaralaštvo:

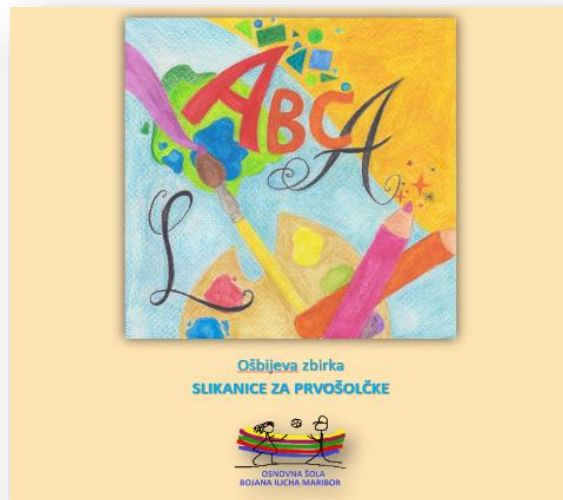
- Razvijaju sposobnost zapažanja, zamišljanja, likovnog mišljenja, likovnog pamćenja i mašte.
- Razvijaju interes za različite oblike likovnog djelovanja.
- Obogaćuju i čuvaju sposobnost likovnog izražavanja.
- Učenici upoznaju likovne izričaje i osposobljavaju ih se samostalno koristiti.
- Uz aktivan rad na području likovne umjetnosti obogaćuju se emocionalne, socijalne i estetske osobne kvalitete.

- Osvještavanjem emocija razvijaju osjećaj za lijepo.

U ovom projektu se jako lijepo vidi međupredmetna povezanost predmeta slovenski jezik i likovno – kreativno oblikovanje.

2. Tijek rada

Najprije u literarnoj radionici učenici pišu priče ili pjesme pod mentorstvom nastavnice slovenskog. Zatim se autori teksta susreću s učenicima – ilustratorima, prezentiraju im svoje priče i govore im što žele da se nađe u ilustraciji. Oni govore o značajkama koje bi mogle vrlo živo pokazati pisani tekst. Skreću pozornost na osobitosti likova. Uzimajući u obzir složenost teksta, razgovaramo o likovnoj tehnici. Ilustratori također dijele svoja razmišljanja i ideje. Slijedi praktičan rad, a tijekom same izrade, ideja se može i mijenjati i nadograđivati. Finalni proizvod – izlazak slikovnice u određenom broju primjeraka. Do sada smo napravili pet slikovnica.

Slika 1: Ilustracija Ošbijeve zbirke slikovnica

2.1. Školska godina 2016/17 - Subotnje pjesme za prvašice

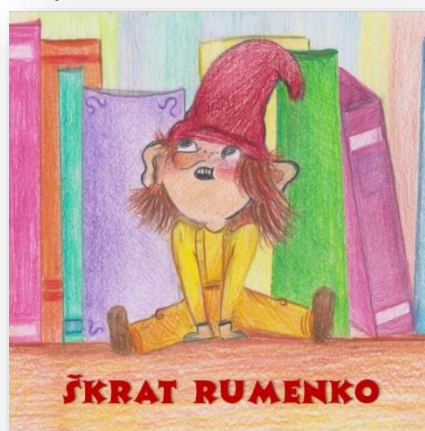
Ovu slikovnicu izradili su učenici subotnje škole pišući pjesme. Tematika pjesama je škola. Opisuje odlazak u školu, što se događa u školi, igranje, upoznavanje slova, brojeva. Izabrala sam učenike sa predmeta Likovno stvaralaštvo i svi su prvo pročitali napisane pjesme. Zatim je svatko odabrao pjesmu koju će ilustrirati. Svima je dodijeljena zajednička likovna tehnika. Učenici su stvarali na području slikarstva u tehnici slikanja tempera bojama. U ilustracijama su morali voditi računa o kontrastu toplih i hladnih boja. Likovni motiv prilagođen je zapisanom sadržaju pjesme. Stvarali su u opuštenoj atmosferi. Oblik ilustracija također je bio proizvoljan, neke su bile horizontalne, neki okomite. Nastala je i naslovna ilustracija. Slova u svim slikovnicama tiskana su u velikim, primjerenim veličinama kako bi ih najmlađi mogli čitati. Ilustracije su grafički oblikovane za odabrane pjesme. Svaki list tiskan je u školi, u obimu od osamnaest listova. Odlučili smo se za veličinu 21 x 23 cm, sprijeda smo dodali prozirnu foliju, a straga tvrdi omot, izrezali A4 listove i zalijepili ih vrućim ljepljivom. Tako je nastala slikovnica u 100 primjeraka. Radili smo ih u potpunosti u školi.

Slika 2: Naslovnica slikovnice „Subotnje pjesme za prvašice“

2.2. Školska godina 2017/18 - Škrat Rumenko

U subotnjoj školi u studenom učenici su osmislili ovu priču za buduće prvašice, obojano žutom bojom, poput žute školske zgrade u koju će ići budući učenici. Opisuje školsko stubište, knjižnicu, knjige i knjižničarku. Glavni lik je mali patuljak Rumenko, koji nosi crvenu kapicu i izvodi razne šale u školi. U slikovnici su tri priče, a jedan autor je i ilustrator jedne priče i naslovne stranice. Svim ovim učenicima koji su radili ilustracije bilo je zajedničko da su svi na svoj način izradili patuljka sa zajedničkim karakteristikama koje ga ilustriraju. Bio je mali, debeo, imao je velike uši i radoznale oči. Bio je odjeven u žute hlače, a na glavi je imao crvenu kapu. Knjižničarka ga je istresla iz knjige i priče su se zaredale. Učenici su ilustracije stvarali na formatu 20 x 20 cm . Kao tehniku slikanja odabrali smo slikanje drvenim bojicama. Ovim ilustracijama dominiraju žive boje, a prisutan je i komplementarni kontrast boja. Boje su ono što slikovnicu čini zanimljivom, vedrom, živahnom. Motiv se prilagođava sadržaju, ali je oslikan dječjim očima u koje je uključena mašta. Karakteristika ovih ilustracija su detalji slikani u velikim dimenzijama. Praksa koja se izrodila tijekom slikanja je da je patuljke na svim slikama izradio učenik koji je radio naslovnu ilustraciju jer su svugdje morali biti isti po karakteru, veličini i bojama. Nakon što su ilustracije gotove, slijedi računalno oblikovanje teksta i slika. Slikovnicu smo tiskali u školi, ukoričena je u tiskari s tvrdim koricama i tako je spremna čekala djecu koja će se upisivati u prvi razred.

Slika 3: Naslovnica slikovnice „Škrat Rumenko“

Slike 4, 5 i 6: Primjeri ilustracija iz slikovnice „Škrat Rumenko“

2.3. Školska godina 2018/19 - Zajček Bojči

Tekst za ovu slikovnicu također je nastao u subotnjoj školi, a napisali su ga nadareni učenici. Nastala je priča o zecu. Zajček Bojči je maskota razreda. Kupljena je u trgovini igračkaka, gdje ima mjesta za djecu s maštom i tada igračke ožive. Ovo je bio vodič za slikanje ilustracija. Odlučili smo se za tehniku akvarel bojica u kombinaciji s tehnikom frotadž (utrļavanja). Učenici su slikali u dominantnom kontrastu toplo-hladnih boja. Dominantna tema bile su razne igračke i djeca koja se igraju u trgovini i biraju maskotu svog razreda. Radnja je živahna, vesela i razigrana. Karakteristika ove slikovnice je da se ilustracije pojavljuju u cijelom formatu obostrano i da su u svojoj likovnoj izražajnosti vrlo narativne. Slikovnica je tiskana u 130 primjeraka.

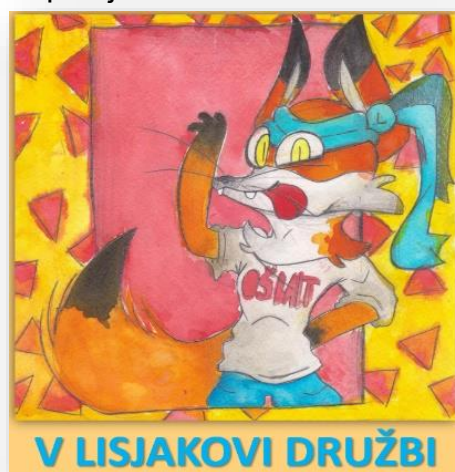
Slika 7: Naslovnica slikovnice „Zajček Bojči“

Slike 8 i 9: Primjeri ilustracija iz slikovnice „Zajček Bojči“

2.4. Školska godina 2019/20 - U lisičjem društvu

Priča govori o lisici Ošbaltu koju su učenici devetog razreda naslikali na velikom plakatu i zalijepili na vrata učionice. Ostavili su ga samog da čeka nove učenike. Kad su ga vidjeli, bili su sretni, uzbuđeni i odlučili su mu nacrtati nekoliko crteža. Ilustratori su tehnikom akvarela slikali motive prikladne tekstu toplim i hladnim bojama. Nastale su različite likovne kompozicije. Ovdje se kolaž slika pojavljuje više puta na cijelim stranicama. Pjesma je otisnuta na ilustraciji. Tako nastaje vrlo raznolika slikovnica. U računalnom dizajnu font se još uvijek ispisuje, a riječi su uredno raspoređene po stranici. U obujmu od dvadeset i sedam araka, u cijelosti je izrađena u tiskari u 200 primjeraka.

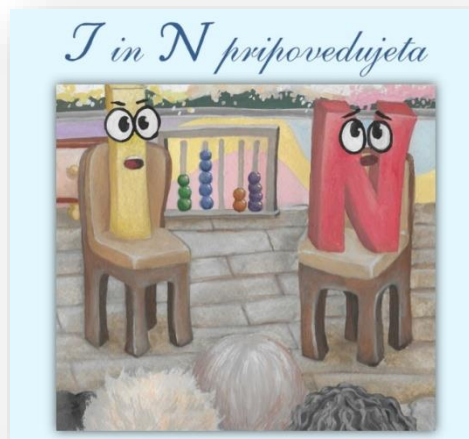
Slika 10: Naslovnica slikovnice „U lisičjem društvu“

Slike 11, 12, 13 i 14: Primjeri ilustracija iz slikovnice „U lisičjem društvu“

2.5. Školska godina 2021/22 - I i N pričaju

Tri autora kratkih priča i jedna ilustratorica. Veličinu akvarel papira prilagodili smo sadržaju. Format 23 x 22 bio je pogodan i za tehniku akvarela. Priče su povezane početnim slovima imena autora teksta. I kao Ian i N kao Naja. Ovaj put sam odabrala jednu učenicu za ilustraciju. Autori su predstavili svoje priče. Puno se raspravljalo o tome kakva bi trebala biti čarapa Naja, a kakva Nosko čarapa. Pitanje je jesu li to bili ljudi ili čarape s ljudskim karakteristikama. Prvo je nastala slika u akvarelu djevojčice koja se u kutku za igru igra s medvjedićem, zečićem i slonom. Učenica pohađa sedmi razred i vrlo je dobra u dočaravanju prostora, likovnoj kompoziciji, razvrstavanju oblika po formatu, osvjetljivanju i potamnivanju oblika. Voli boje i stvara u vrlo raznolikoj paleti boja. Prva priča govori o slovima koja žive iznad ploče. I nastala je slika koja se nalazi i na naslovnoj stranici slikovnice, tj. I i N sjede na stolici u učionici i čekaju da im prvašići ispričaju svoje priče. Slova su maštovito oslikana jer imaju oči, obrve i usta. Stolica, kanta za smeće, računalo, ladice, tabla oslikani su u trećoj dimenziji. Dominiraju tople, svijetle boje. Svjetlo i sjena u prostoru i na predmetima su lijepo prikazani. Likovna kompozicija je u ravnoteži. Druga priča govori o indijanskom dječaku lanu. Treća je o čarapi Naji i čarapku Nosku. Kroz sve tri priče možemo uočiti zanimljive ilustracije. Najviše se radilo na ilustracijama na temu čarape i čarapka koje je ispleo čarapar. Ona je morala biti obojana u ružičasto s okomitim zelenim prugama, s naslikanim ustima, plavim očima i uredno počešljanom narančastom kosom. A on takav kakav je na ilustraciji. Da, potrebno je vrlo pažljivo pročitati cijeli tekst i uzeti u obzir sve napisano te prije svega osmisлити ideju, pustiti mašti na volju i stvarati u tehnici akvarela. Učenici je trebalo dosta vremena za izradu petnaestak ilustracija, a bila je i vrlo uporna i motivirana. Slijedilo je računalno oblikovanje teksta i obrada ilustracija prema prikladnosti sadržaja. Slikovnica na trideset i četiri stranice dobila je vrlo tvrde korice i tiskana je u tiskari u 200 primjeraka. Tako pripremljena dočekala je buduće prvašiće koji su u lipnju pozvani na predstavljanje slikovnice gdje su je dobili na dar te će ih pratiti u prvom razredu.

Slika 15: Naslovnica slikovnice „I i N pričaju“

Slike 16, 17 i 18: Primjeri ilustracija iz slikovnice „I i N pričaju“

3. Zaključak

U članku sam opisala kreativni likovni projektni rad. Učenicima je ovakav način rada jako zanimljiv jer je drugačiji, zahtjevniji, a više vremena posvećujemo tehnici slikanja. Moj pristup je još individualniji i zahtijeva puno komunikacije, upornosti i prilagođavanja. Radost i zadovoljstvo po izlasku slikovnice su neprocjenjivi jer je cilj ostvaren i projekt završen. U školi radimo izložbu originalnih ilustracija. Ove je godine bila izložena u koloriranim paspartuima na štafelajima. Sa zanimanjem su je pratili učenici različitih uzrasta.

Slika 19: Izložba originalnih ilustracija

4. Literatura

- [1.] Čl. Wikipedia, besplatna enciklopedija. Preuzeto iz <https://en.wikipedia.org/wiki/Umetnost>
- [2.] Kurikulum za izborni predmet: Likovno oblikovanje, Ljubljana: Ministarstvo prosvjete i sporta, Zavod za školstvo Republike Slovenije, 2004

Slikovni materijal: Vlastite fotografije autora i slike učenika.